D·N
27/5 1953

Regeringen och rättsskandalen

En framstående jurist, lagman Sven Nyström, påpekade i går i Dagens Nyheter att högsta domstolens vägran att ta upp Haijbymålet leder till definitivt undertryckande av viktiga moment i utredningen. Vittnesförhör med förre överståthållaren Nothin och vissa andra ämbetsmän som spelat en framträdande roll i affären kommer nu icke i fråga. Under sådana förhållanden vore det alldeles särskilt önskvärt att regeringen äntligen tog bort hemligstämpeln på den utredning som för ett år sedan presterades av justitiekanslern och nuvarande justitieråldet Tammelin. Någon anledning att hoppas att regeringen skall frångå sin mörkläggningspolitik finns emellertid inte. Senast försvarades denna av justitieminister Zetterberg i interpellationssvaret den 15 maj; hr Zetterberg bådrog rent av till att mörkläggas även skälen för regeringens upprädande genom att helt förbigå det motiv för hemlighetsmakeriet — frukten för affärens uppmärksammande i utlandet — som förra våren framställdes som det avgörande.

Regeringsorganet Morgon-Tidningen fortsätter med en iver som eljest blott återfinnes i huvorganet Svenska Dagbladet att försvara sekretessen och angripa dem som kritiserat det skedda. I pingstdagens ledare, en av de mera obehagliga som publicerats i denna sak, framställs författaren Vilhelm Moberg som skrytsam och lögnaktig; den överträdelse han gjort sig skyldig till för att få papperen på bordet likställes till och med med de övergrepp och misstag från myndigheternas sida som det för Moberg gällt att söka blottlägga och bevara. Då Dagens Nyheter framhåller att Moberg gjort sig mera förtjänt av svensk rätt och rättskänsla än Zetterberg tvekar Morgon-Tidningen mellan två förklaringar: att vi skulle vilja hjälpa folkpartiet mot regeringen eller att vi skulle vilja hjälpa Bonniers förlag, som gett ut Mobergs bok. Det är en orolande sinnesförfattning ur vilken dylika nådrop utgår. Man är tydligen ur stånd att förstå alla sig hederligt resning. Eller också har rådslan för tilfället helt dövat moralen.

Regeringen är oskyldig, skriver tidningen; varken "regeringen eller socialdemokratin skulle kunna göras ansvarig för åldersdomssyntom hos monarken". Nej, förvisso inte. För vad som skett innan Haijbyaffären blev en offentlig skandal är regeringen inte ansvarig, och ingen har påstått att den skulle vara det. De ansvariga är den avlidne monarken, hovet och en rad höga ämbetsmän utanför hovet, främst förre överståthållaren och den ännu i tjänst kvarstående kriminalchefen i Stockholm. Men regeringens ansvar är likafullt stort: sedan skandalen kommit har den gjort saker som inte borde göras, underlåtit att handla då man borde ha handlat, och den har därigenom förvärrat det onda. Regeringen har inte blott underlagt den i stort sett klarläggande utredning som föreläg för ett år sedan, den har också underlåtit att inspirera till rättelser då så kunnat ske; i stället för att inskrida mot de felande har den visat sig angelägen att skydda dem. Då förre överståthållaren Nothin i vintras begärde redovisning för de anmärkningar som riktats mot honom svarade regeringen genom justitieministern med att betyga hr Nothin sitt förtroende. Och dock hade hr Nothin — och det visste regeringen — gjort sig skyldig till olämpliga och sannolikt olagliga handlingar: han hade medverkat till Haijbys intagande på och utsläppande från sinnessjukhus, han hade hjälpt Haijby i fråga om vissa tillstånd, och han hade mottagit och förvarat ett av Haijby skrivet intyg om dennes förhållande till den förre konungen, ett intyg som dåvarande överståthållaren visste vara falskt.

Under interpellationsdebatten kring justitieministerns svar förekom episoder som särskilt tydligt visar hur överskattande regeringens hållning varit. På interpellanten hr Svensson i Ljungskile fråga om justitieministern ansåg ytterligare garantier mot påtryckningar inom förvaltningen behövliga svarade hr Zetterberg att svenska ämbetsmän inte var kända för servilitet. Då hr Ohlin påpekade att detta svar gick förbi frågan upprepade hr Zetterberg endast sitt tidigare påstående. Att på frågan, om garantier mot påtryckningar behövs, endast svara att påtryckningar sällan lyckas, är uppenbarligen lika snedvänt som att på en fråga om det behövs högre straff för mord svara att de flesta människor inte är mördare — men en sådan bevisföring tillåter sig landets justitieminister. Hr Svensson framhöll i debattens mest klarläggande anförande att den svenska författningen ger möjlighet åt regeringen att göra personliga omplaceringar — denna antydan om att man åtminstone borde försöka förflytta de mest felande från de befattningar där de felat blev över huvud inte besvarad.

I huvudsak är det emellertid två grepp som de överskylande och mörkläggande använt i denna affär. Det ena består i att framhäva och utbreda sig över Haijbys tarvlighet och brottslighet, som om det vore behövligt att överösa denne person med fula tillmälen mitt bland grepp har emellertid den vertakan att många naiva och likgiltiga anser det likgiltigt hur man gått fram i saken, enligt det enkla och otvetydiga resonemanget att en lymmel alltid förtjänar vad han får. Det andra greppet består i att i största allmänhet tala om vår lagstiftnings och vår rättsskipnings förträfflighet. Dylika uttalanden, vilkas riktighet i och för sig ingen vettig människa förnekar, blir i praktiken en metod att komma ifrån vad det verkligen gäller, nämligen att en rad höga hovfunktionärer och ämbetsmän i bestämda fall låtit förleda sig till lagstridiga, gemena och farliga åtgärder genom att lojaliteten sjunkit ned till servilitet och obegränsad tjänstaktighet.

Taktik i Moskva

I sitt stora tal i mitten av april — det första svåret på den ryska fredsoffensiven efter Stalins död — förklarade president Eisenhower vilseledande och besvärande att Sovjetunionen numera ville "klara och besvärande att Sovjetunionen numera ville "klara och besvärande att Sovjetunionen numera ville "klara